

гират срещу него - "Булото на срам и грях - не ще го хвърлят върху тях страсти и неволи."

Полето на битката, заплашваща двете хубави очи, е изнесено от тях самите в другите, които ги гледат - те понасят тежестта на напрежението от развързката. Те са, които се тревожат, "бдят" над тях и ги "бранят". Те са, които казват "НЕ" ("не ще го хвърлят") и които се откъждествават с това "НЕ". Те са, които застават на пътя на булото и го прогонват. Но хубавите очи остават спокойни, недокоснати от този драматизъм, и във финала продължават да бъдат такива, каквито са в началото - "душата на дете" - с неговото назиране, беззащитност, недокоснатост, с неговата помалка реалност. Музиката и лъчите отново са в тях и струят оттам. Като в битка между гиганти булото и гледащият се срещат някъде над тях във въображението му. Но то така или иначе не пада, не му се позволява да падне... Мракът приближава, но минава "покрай", "наоколо" - и отминава... Картината е видяна вътре в двете хубави очи, но по парадоксален начин е преобразувана във от тях. Стълкновението е тяхно собствено и едновременно с това все пак не е. По някакъв начин очите, които ги гледат, се откъждествават с гледаните очи, сливат се, "скриват се" там, пречупват драмата им като своя собствена.

В самата сърцевина на текста Яворов употребява апофазия - фигура на езика, при която авторът отрича това, което току-що е казал - "ще хвърлят... не ще го хвърлят..." и именно посредством този похват създава напрежението в творбата, превърната така в своеобразна арена на борба между разнопосочни сили. Фактът обаче, че стихотворението "излиза" от тази борба, завърщайки се към първоначалната си картина на хармония и покой, означава, че "забитото" в сърцето му "НЕ" е решило съдбата му на смислово равнище.

Библейският обрат

Да се върнем към асоциациите с библейската реалност. "Като гледаше света, Божият Син видя страдание и нищета. (...) Той съжаляваше, че хората бяха станали жертва на сатанинската жестокост. Гледаше със съчувствие покварените, убиваните и погубените. Те си бяха избрали управител, който ги бе привързал с верига към колесницата си като пленници. Объркани и измамени, се движеха в мрачна процесия към вечна гибел, към смъртта, в която няма надежда за живот, към нощ, след която не иде зора. (...) Телата на човешките същества, създадени да бъдат храм, в който да обитава Бог, бяха станали обиталище на демони. Чувствата, нервите, страстите и органите на човека бяха впрегнати от свръхестествени сили за задоволяване на най-от-

вратителни похоти. (...) Такава бе гледката, която се откри пред погледа на Изкупителя на света." (Елн Уайт, "Животът на Исус", с. 17-18)

Христос се вижда в реалната картина на земята, преди още да е дошъл на нея, възгледен като човек. Но това е и същата картина, която Той вижда още преди грехопадението, когато като Бог провижда през времето смъртната заплаха, дебнещата човека. Тази пророческа все още картина става причина второто лице на божеството да се превърне в потенциален Спасител, преди да дойде между нас като реален такъв - благодарение на което човекът не загива незабавно, след като става грешник. Цената за греха му е вече платена, но в бъдещето, чрез пророческата перспектива. Битката за човешката душа е видяна предварително в намеренията на бъдещия Изкупител - и реализирана своевременно в кулминационния момент, при потвърждаването на собственото Му решение, взето от вечността - в Гетсиманската градина. Картината, накара Го предварително да пожелае да изкупи човека, е същата, която Го спохожда и там - неизменното видение на "булото на срам и грях". Въображаемата битка се превръща в реална такава: "Три пъти човешкото естество се отдръпваше назад от последната върховна жертва. Но в този момент... Той вижда безпомощността на човека. Вижда силата на греха. Пред Него се издига скръбта, злочестината, риданията и воплите на един осъден свят. Той вижда неизбежната му участ и Неговото решение е взето. Ще спаси хората, каквото и да Му струва това!" (Елн Уайт, "Животът на Исус", с. 428)

Следващата стъпка е кръстът. Исус бива издигнат на него - "И аз, когато бъда издигнат от земята..." (Йоан 12:32) - като едно огромно "НЕ" срещу смъртта на човека. Той се превръща в онова мощно енергийно средище, което застава на пътя на човешката история и я преобръща, "връща кадъра" назад, към небето и хармонията между човека и неговия Създател. Желанието за грях, грехопадението и дистанцирането от Отец ще бъдат пренаписани в обратен ред чрез "пътя към Христос" - покаяние, прощение, промяна, приемане от Отец и най-накрая завръщане при Него. Космическата битка на Спасителя със силите на тъмнината в лицето на легионите паднали ангели ще се преповтори в човешката душа, за да бъде завършен спасителният план за отделния човек. Христос, чрез третото лице на Бога - Светия Дух, влиза в човека, откъждествява се с него и се преборва за него.

Казахме, че едва ли анацикличната форма в стихотворението на Яворов, макар и виртуозна, е привлякла самоцелно вни-

манието му, тъй като тя е прекалено срастната със смисъла на творбата му и тъй като той не е "експериментирал" с нея при друг случай, макар че несъмнено е можел. В "изливанието" на стихотворението в този му вид се вижда по-скоро огромният мащаб на поетическата дарба в случая. То е един "процеп", през който надникваме преди всичко именно в нея. Но и човешката история в някакъв смисъл придобива "анациклична форма" посредством кръста на Исус, който я изтласква в обратна посока, като гениалността на спасителния план не е преследвана самоцелно, а се явява необходимост на целта му. Самият Христос търси друга "форма" в мигове на най-голямата си агония, макар че е дошъл на света именно заради нея - "Отче Мой, ако е възможно, нека Ме отmine тази чаша..." (Матей 26:39). Но за да победи в битката с мрака, със смъртта, светлината, Бог, е принуден да почерпи от най-сложното в Се-

ният текст "рисува" образа на птица по време на полет. Едва ли когато Яворов я е създавал, е подозирал, че тя ще привлече вниманието и науката за знака - семиотиката. Но така или иначе това е поредното доказателство за богатството й, още повече че смисловите залежи в произведението на изкуството често надхвърлят намеренията на самите им автори. Сам по себе си фактът, че стихотворението има формата на птица, е любопитен, но той става много по-печаллив в контекста на връзката, която тук прокарваме с Библията, тъй като тя се оказва още по-дълбока и при това по-самобитна. Тази форма, след всичко, споменато дотук, се явява една неочаквана последица от пренаписването на текста във втората му половина в обратен ред. Библейски и традиционен поетически Святият Дух и духът на човека е, който се асоциира с образа на птицата. В

опасността от "грях" и последицата от него - "срам". Натискът отвътре на "страстите", т. е. на властите, себични желания на аза във всичките им разновидности, и този отвън - на обстоятелствата около аза, "неволи" - напомня на библейската картина, описваща състоянието на човека - "отвън борби, отвътре страхи" (2 Кор. 7:5). Грехът е наоколо, но грехът е и вътре. Той е навсякъде. Дебне отвсякъде. Битката е с него в заобикалящата действителност, но битката е и със себе си. Ако не неволиите, страстите заплашват душата - "Внимавайте да не натегнат сърцата ви от пляност, преяждане..." и т. н. Ако не страстите, грозят я неволиите - "...и житейски грижи" (Лука 21:34)... Най-вероятно е булото да се спусне от двете страни и очите да потънат в бездната на мрака, човешката душа "да прилепне към пръстта" (Пс. 119:25), да изгуби "крилата" си и да заб-

сражения, едното от които е отражение на другото. И както в реалния план за спасението му по силата на жертвата Си Исус му дава Духа Си, Който да го издигне обратно към Бога, и в този смисъл му дава "крила", така на текста, на самата му форма метафора, се дават "крила" поради преобръщането, което се извършва вътре в него на първото му равнище. Спасителният изход от битката между силите на светлината и мрака носи на спасения способността да "лети", за да победи на свой ред и той.

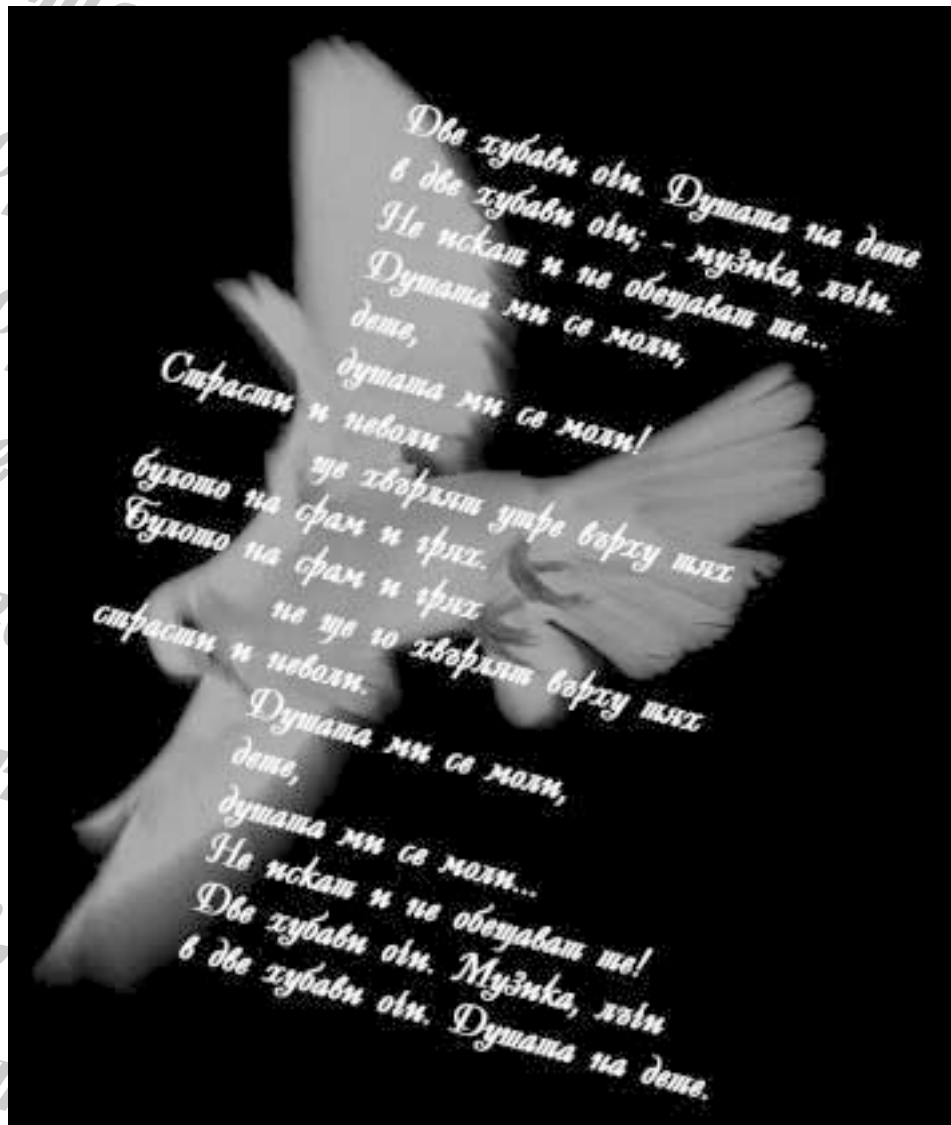
А защо изобщо е нужно да се занимаваме с такава една двойна оптика? "Мнозина гледат на борбата между Христос и Сатана като на нещо, което няма особено значение за личния им живот. Тя не е от особен интерес за тях. Но вътре във всяко човешко сърце тази борба се повтаря отново. (...) Изкушенията, на които Христос се противопостави, бяха същите, които ние намираме толкова трудни за издържане. Те бяха насочени към Него в толкова по-голяма степен, колкото и характерът му беше по-превъзходен от нашия." (Елн Уайт, "Животът на Исус", с. 59)

Сливането на двата плана

На кръста се пръсва сърцето на Христос, в което се осъществява великата борба между светлината и мрака; кръстът е сърцето на човешката история; сърцето на човешката история е издигнатото от Христос "НЕ" пред нея; и издигнатото от Христос "НЕ" е забито в сърцето на човека. Така сърцето на Бога и това на човека се сливат в ритъма на всяко едно "НЕ", заявено пред булото на греха, чрез което се разрешава напрежението на битката между доброто и злото във всеки един миг от човешкия живот. И така енергията за всеки мах нагоре е резултат от едно казано "НЕ" срещу изкушенията на греха, а маховете, взети заедно, изграждат полета на духа, чийто път завършва при Бога. Двете нива на стихотворението се сливат, както се сливат двете нива на великата борба - космическото и личностното. И се оказва, че птицата човек лети на крилата или чрез крилата на птицата Дух, Който го носи - и Който в този смисъл му дава по-пътен вятър.

Това е драматичен полет. Опасен и съдбоносен. Всяко пропадане надолу може да бъде фатално. Това е полет над грозното и низкото. Над мрака и небитието на смъртта. Над бездната от душите на всички загинали - недовършили полета, която ще зее през цялата вечност. Затова е страшен. Жизненоважен. Затова имаме нужда да мислим за него красиво. Това е полетът на душата човешка.

Людмила Младенова

бе Си - от самата виртуозност на божествения Си интелект. През цялата вечност изкупителната жертва на Христос, респективно Божията любов, ще представлява най-дълбок обект за размисъл, но никога няма да бъде разбрана докрай. Колко по-унищително е невидимото съдържание от своята видима форма следователно, при все че тя несъмнено е гениална!

Второто ниво на стихотворението

Тук стигаме до една интригуваща особеност на "Две хубави очи". Според наблюдението на българския семантик Добрин Добрев творбата има специфична графична форма, както твърди той, ней-

нашият случай тя доизгражда пъзела от асоциациите, ако я приемем като метафора на цялостната човешка личност. Основания за това ни дава не само графиката, но и самото съдържание на текста.

Ясно могат да се видят "крилата" и "тялото" на този образ. Докато в "крилата" са съсредоточени духовните му характеристики, идеалното, високото, стремежът нагоре, към Бога, и там е атмосферата на духа, който се издига в молитва, "тялото" е разкъсвано от противоречия. В "крилата" са селенията на небесното, очите са необезпокоявани от дисхармония. Но в "тялото" става истинска битка между две контрастни тенденции. Вижда се

рави полета на духа. Ето защо от страниците на Свещеното Писание се чува викът: "Окаян аз човек! Кой ще ме избави от това тяло на смъртта?" (Римл. 7:24) "...желание за доброто имам, но не и сила да го върша!" (Римл. 7:8) Човекът се оказва роб на мрака, който господства в тялото му.

Така "Две хубави очи" може да бъде разчетено в два плана, на две нива в нашия интертекст тук. От една страна, то отразява, както видяхме в нашия прочит, космическата битка между силата на светлината, т. е. Бога, и силата на мрака, т. е. дявола, за човешката душа. От друга страна, чрез образа на птицата рисува битката между тези две сили вътре в самия човек - две